

naredba glede proglašenja našega jezika v cerkvi začela dozorevati svoj sad. Posebno v naših krajih je narod strašno ogorčen ter se na vseh straneh sliši govoriti: „Dokler se ne prekliče rečena naredba, ne pojdemo več v cerkev! Kakor pri nas se ni o Božiču maševalo tudi v župnijah: Slum, Brest, Vodiče in Mune. V teh krajih se ni nihče dobil, da bi zvonil in pomagal duhovniku. Na znano zapoved cerkvenih oblastnij, recte škofa Nagla, je začel na dan sv. Stefana naš župnik peti mašo v latinskem jeziku. V narodu se je znalo za rečeno naredbo že poprej, ali nihče ni mogel verjeti, da se bo kdo drznil do takega izzivanja. Ko pa je naš župnik zapel: „Gloria in excelsis“, je to delovalo, kakor da je strela udarila med narod. Vsi so začeli kar bežati iz cerkve, in župnik je ostal sam! Ker so ga pa zapustili tudi ministrantje, ni župniku preostajalo nič drugega, nego da je prekinil mašo. Ako cerkvene oblasti ne prekličejo omenjene naredbe, je ves narod odločen, da se odtegne vsem cerkvenim obredom, dokler bo ona naredba v veljavi.

* **Druga vlada na Hrvaškem.** „Pokret“ poroča iz Budimpešte: Tukaj v najresnejših političnih krogih smatrajo premeno na banskem sedežu za gotovo dejstvo, kakor hitro nastopi druga vlada na Ogrskem. Kot najresnejši kandidat za bansko mesto se smatra grof Pejačević. Mesto hrvaškega ministra v Budimpešti se tako dolgo ne izpopolni, dokler se ne uredi razmere na Hrvaškem. A portfelj hrv. ministra dobi samo taka oseba, ki uživa zaupanje večine v hrvaškem saboru.

* **Rusija se oborožuje v Vzhodni Aziji.** Rusija na daljnem Vzhodu neprestano prestavlja svoje čete. Iz Irkutska so poslali proti Vzhodu 50.000 mož. Ruske čete štejejo sedaj na Vzhodu okoli 250.000 mož.

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Letos se začenja tretje in zadnje leto nabiranja jubilejskega daru za „Učiteljski konvikt“. Vabimo tovariše in tovarišice, da tudi v tem tretjem letu prispevajo po možnosti za ta dobrodelni sklad. — Doslej smo nabrali jubilejskega daru, in sicer:

v letu 1908 . . . K 3992/39

„ „ 1909 . . . „ 3323/10

Skupaj . . . K 7315/49

Danes izkazujemo: Tov. Engelbert Gangl 15 K; namesto venca na grob prijatelju A. Kleču; tov. Jakob Dimnik 10 K; namesto venca na grob svojemu sošolcu in prijatelju A. Kleču; tov. Ana Tomčeva iz Idrije 5 K; Pedagoško društvo v Krškem, ostanek zbirke za brzojavko tov. Ganglu, 3/50 K; tov. Alojzij in Marija Račič iz Boštjanja, 5 K; tov. Josip Reich iz Dola, 4 K; tov. Karel Završnik iz Dupelj, 10 K; tov. Juraj Režek iz Ljubljane 5 K; stava Černagoj-M. Janežič 6 K; naša Jakobina 2 K; Julij Slapšak in Angela Trost iz Vodice 4 K; skupaj 69 K. Bog plati!

Letnino za učiteljski konvikt sta plačala tov. Josip Petrič iz Rudnika in tov. Karel Završnik iz Dupelj; tov. Josip Zajec in tov. Marija Kalin iz Vel. Gabra; tov. Anton Kadunc iz Tribuč pri Črnomlju. Hvala!

Obrambni vestnik.

K naši obrambi.

Kdor ne brani svoje časti, svojega stanu, svojega službenega prava in svojih interesov — vsega tega ni vreden! — Tudi učiteljstvo je zapisalo obrambo na svoj prapor, saj je le v živahnem boju živahno gibanje in življenje. Stvarno in dostojno zavračamo vse napade. To smo tudi dolžni, ker s tem bistrimo pojme in položaj med seboj in razjasnjujemo javnosti svoje stališče ter ji odpiramo oči. Nema resignacija bi bila dokaz premalega interesa in bi nas pogrezala vedno bolj v mrtvo stanje. Če dosledno in stvarno zavračamo vse napade na stan in interese šole, se nas bodo naši nasprotniki bali in se ne bodo upali trositi toliko laži o nas, kakor se je to dosedaj dogajalo. Kakor smo za stvarno in dostojno strankarstvo, tako smo tudi za stvaren in dostojen boj, ker ne škoduje, temveč le koristi stvari.

Paziti je pa pri tem boju, da se ne zaide predaleč — v fanatizem. Poleg tega, nam je paziti tudi na to, da se ne vdamo samo obrambnemu delu, ker — akoprav smatramo stvaren boj in stvarno kritiko že kot odlomek pozitivnega dela — vendar postane lahko predalekosežna obramba tudi negacija pozitivnega dela. — Delo nam je treba deliti!

Da se pa omogoči taka delitev dela, nam je treba tudi organizovanega obrambnega dela, ki bo jasno črtal učiteljstvu in javnosti smer in krepko deloval v prid našim stanovskim interesom. To organizovanje je že izvedeno, ker se je v „Zavezi“ osnoval obrambni odsek, ki naj čuva mate-

rialne in moralne koristi svojih članov ter jim preskrbuje gmotno in pravno pomoč. Naloga tega odseka v prvi vrsti je, da ima v evidenci vse naše časopise in opozarja posamezne člane „Zaveze“ na napad tega ali onega lista, ki si ga dotični član zaradi že itak preogromnih izdatkov ne more naročiti, da se mu dopošlje dopis ter stvar sam pojasni in zavrne napad. Kar se pa tiče napadov na celokupno učiteljstvo, bodo poskrbeli za odgovor člani tega odseka.

S tem je pa izveden le del našega obrambnega organizovanega dela, ki pa nam ne bi hasnil mnogo, ako bi zavračali vse napade le v svojem stanovskem glasilu. Iz taktičnih ozirov nam je potreba deliti to delo tako, da se zavračajo napadi, ki se tičejo lokalnih ali provincialnih razmer, tudi v onih listih, ki so nam prijazni, tvorijo protiutež nam nasprotnega lista in so v dotičnem kraju najbolj razširjeni. Če se nas blati v delavskem glasilu, smo dolžni, da se v sličnem listu branimo; če se nas blati v kmetijskih-ljudskih listih, se moramo braniti v onem listu, ki je med temi sloji kot protiutež najbolj razširjen; če se nas opisuje kot neprijatelje in škodljivce v mladinskih listih, smo dolžni z razkrivanjem laži in se moramo braniti v mladinskih listih; o vsem smo pa dolžni dajati tudi jasen vpogled posameznemu kolegi, da spoznamo drug drugega stališče in težnje, da spoznavamo posamezne slučaje ter se vemo sklicevati na razmere in uporabljati posamezne slučaje tudi ob raznih prilikah v prid našim stanovskim interesom — to pa storimo ob vsakem slučaju v „Obrambnem vestniku“ našega stanovskega glasila.

Toda tudi splošne socialne razmere lahko izpreminjamo v posameznih krajih potem našega stanovskega glasila in drugih glasil. Učiteljstvo ima tako lepo porazdeljene svoje člane po vsi slovenski zemlji, da imajo lahko v natančnem pregledu vse gibanje v svojem kraju. Če vsakdo vestno pazi na svojo postojanko in javno kritikuje kvarne čine, ki se vrše v posameznih krajih po gotovih faktorjih, bomo tudi mi imeli kmalu naravno organizacijo, kakršno ima klerikalizem, da bomo javnosti dajali jasno sliko širom naše domovine — in upoštevali nas bodo!

Naše stanovsko glasilo mora imeti v vsakem kraju svojega stalnega dopisnika, ki bo opozarjal učiteljstvo in javnost na pretečo nevarnost, ki se širi v dotičnem kraju, da se stori od strani učiteljstva in drugih za to poklicanih faktorjev primerne korake. — S tem dvignemo svoje glasilo in svoj stan!

V prvi vrsti smo dolžni poročati o gibanjih, ki značijo pretečo nevarnost šolstvu in so v posrednem stiku z njim, a tudi druge razmere, ki se tičejo narodnosti in splošne koristi, sodijo v naše področje.

Pomen časnikarstva bo spoznavalo učiteljstvo šele tedaj, ko mu bo služilo tudi ono kot zanesljivo orožje proti našemu narodnemu in notranjemu sovražniku.

A ne samo v obrambi političnih, socialnih in narodnih razmer, temveč tudi v obrambi našega kulturnega stališča in naziranja obstoji naše obrambno delo.

Hočemo nas ovirati in zatirati naš vpliv tudi s tem, da pišejo in izdajajo šoli, in našemu stanu neprijazne liste med ljudstvo in mladino. To gibanje smo dolžni paralizirati s tem, da širimo šoli, učiteljstvu in napredku prijazne liste med ljudstvo in mladino, in je vsake učiteljice in vsakega učitelja interes in moralna dolžnost, da krepki naša podjetja, širi vzgojne in mladinske liste med narodom in jih izkuša udomačiti v zadnji koči.

Nikakor nisi storil še svoje dolžnosti, če se sam naročiš na naše liste. Razširjati jih moraš med ljudstvom in mladino, ki so jim listi pravzaprav namenjeni in liste tako tem izdatneje podpreš tudi gmotno.

Če bodo tako naši listi razširjeni, jih bomo lahko izboljšali v materialnem in gmotnem oziru ter jim dajali tudi vedno lepšo obliko.

Toda ne samo učiteljstva in njega listov, temveč tudi drugih šoli in učiteljstvu prijaznih listov dolžnost bi bila, podpirati učiteljstvo v tem oziru.

A tudi naša osebna obramba se mora pospešiti in dolžni smo, da javno zagovarjamo in branimo stanovske interese in prava! — Da se pa to tembolj pospeši, je treba krepko zbuditi tudi stanovsko zavest pri lastnih kolegi, da nadziramo sebe in lastne napake tudi javno kritikujemo; s tem pokazemo svojo poštenost tudi napram sebi. — Nedostatke lahko popravimo, da ostane vedno krepki.

Kontrolirati je potreba, je li stori vsak tovariš svojo stanovsko dolžnost glede našega stanovskega in pedagoškega tiska.

To bi bil kratek očrt naše obrambe v materialnem in moralnem oziru.

Vendar bi ostajala ta obramba le idealna stran našega dela, ko bi ne skrbelo učiteljstvo, da se tudi gmotno in realno okrepi, v kar mu odpomorejo posamezniki in njega gospodarska organizacija. Pri našem bednem gmotnem stanju je pač žrtvovan vsak novčič, ki ga izda učiteljstvo v prid svoji organi-

zaciji. Zavest imamo, da se nam bo vse to obrestovalo. Precejšnji del teh stroškov nam pa lahko odvzemo naša gospodarska podjetja, ker njih čisti dohodki so deloma že sedaj, deloma se bodo sčasoma uporabljali zgolj v korist in svrhe učiteljstva.

Tudi to je stvar, ki sodi k našemu obrambnemu delu, in dolžnost nam je skrbeti, da s podrobnim delom podpiramo svoja podjetja, da jih povsod priporočamo in nabiramo naročnikov, članov, odjemalcev in so-trudnikov.

„Kdor podpira nas, tega podpirajmo in priporočajmo tudi mi!“ nam bodi geslo! Iz teh in iz drugih virov črpajoč, bomo lahko dajali gmotno in po posredovanju tudi pravno pomoč svojim članom.

Morebiti reče kdo, da s temi vrsticami izdajemo svojo taktiko in nam to lahko škoduje. Povemo mu, da to ni res. Ojačimo le svojo moč, da se bo vsak posameznik zavedal svoje dolžnosti in se vedel tudi po tem ravnati. Dovolj smo močni, če je vsak mož na svojem mestu in se ne zanašamo samo drug na drugega. Vsakdo naj predvsem opravi sam, kar se mu zdi potrebno in možno opraviti!

Žrtvujmo, saj žrtvuje tudi delavstvo, ki se nahaja v sličnem položaju kakor mi, ki prodaja kapitalistu svoje moči — ono telesne, mi duševne — za pičel denar. Žrtvujmo; ne bo zaman. Drug ob drugem — prodirajmo!

* **Štajerski deželni šolski svet — sodnik v zakonskih ločitvah.** Malo čudno je to, pa je vendar resnično. Štajerski deželni šolski svet loči zakonce hitro kakor kak ameriški sodnik, toda s tem razločkom, da loči ameriški sodnik zakonce, ki nečijo več skupaj živeti, deželni šolski svet štajerski pa loči zakonce, ki se ne marajo ločiti. Tako je nedavno ločil zakon učitelja Pavla Lorbeka s tem, da ga je poslal iz celjskega okraja v brežiški, v Prevorje, ki je nekje doli ob hrvaški meji. V Prevorju ima učitelj eno samo luknjo za stanovanje, o čemer je pač poučen tudi deželni šolski svet, saj ga je tudi občina Prevorje sama opozorila na to ter prosila, da se namesti učitelja-samca. Deželni šolski svet se na to ni oziral, marveč je menda ravno zato poslal v Prevorje oženjenega učitelja, dasi je bila njegova soproga v zadnjih mesecih nosečnosti. Učitelj Lorbek se je zaradi takega nečloveškega postopanja razburil tako, da je zbolel in umrl.

* **Belapeč na Gorenjskem — prodana!** Deželni šolski svet kranjski je tako-le sestavljen: predseduje Schwarz, prisedniki so Kaltenecker kot poročevalec, Junowicz, Hubad, Levec, Belar, Černivec, dr. Tavčar kot zastopnik Ljubljane ter klerikalci Keržič, Lesar, Šusteršič, Lampe, Jaklič, Jarc. V zadnjih ljudskih šol z nemškim učnim jezikom glasujeta Belar in Levec, glede slovenskih pa Hubad in Levec. Klerikalci tvorijo sedaj vselej ravno polovico deželnega šolskega sveta. — Kadar je treba kakega naprednega učitelja disciplinirati, glasuje Kaltenecker ali dirimira Schwarz vedno za klerikalce. Tako n. pr. je proti premestitvi Žirovnika iz Št. Vida v Borovnico glasovalo ravno toliko prisednikov kakor za premostitev, Schwarz je glasoval drugače kakor oba nadzornika in odločil za discipliniranje Žirovnika. V belopeškem slučaju je bilo z ozirom na kvalifikacijo prosilcev ter na temopredlog okrajnega šolskega sveta stališče Slovencev jako lahko. Šolniki so morali glasovati za slovenskega prosilca, in če bi S. L. S. storila svojo dolžnost, bi bil seveda imenovan. Klerikalci pa so sedeli poleg in se vzdržali glasovanja.

Na Dunaju sklepajo o lex Axmann, v Ljubljani se podoban zakon kakor pesek v oči predlaga, pri glasovanjih pa so načela in obljube pozabljene. Kvalifikacija Potokarjeva je boljša nego ona dosedanega šulferajnskega učitelja Kraulanda. Potokar govori in piše nemški perfektno in je že svoj čas z izvrstnim uspehom učiteljval na nemški šoli v Dragi. Kakšen krik je bil svoj čas zaradi imenovanja Belarjevega. Takrat so klerikalci rekli, da pomnože zastopnike deželnega odbora zato, da se bo odtehtalo glasovalno pravico Belarja, da ne bo mogel v narodnem oziru škodovati! Zdaj pa odloča Belarjev glas, odposlanci deželnega odbora pa — molče!

* **Gojenje denunciantstva.** Kjerkoli dobi klerikalizem kaj stika z dijaštvom, povsod se klerikalni vpliv najprej pokaže v različnih denunciacijah. Klerikalno dijaštvo denuncira sošolce in profesorje. To se godi na način, ki mora napraviti vtisk, da klerikalci kar sistematično goje denunciantstvo. Zdaj zopet poročajo, da dobiva ravnateljstvo in učno osebo ljubljanskega učiteljskega anonimna pisma denunciantskega značaja zoper učiteljsčnike in učiteljsčnice. To bo lep naraščaj, ki se že v mladosti pod klerikalnim vplivom tako vežba v vohunstvu in denunciantstvu.

Branimo svojo čast!

Učiteljski vestnik.

Boj za slovenska učiteljska.

Et meminisse juvat! Odkar je zavladalo v naši Avstriji ustavno življenje, posebno še odkar je bil potrjen novi državni šolski zakon in razglašen statut za uredbo naših učiteljskih, bijemo trd boj za edino pravo uredbo teh učilišč: za predavanje vseh predmetov v materinem — slovenskem jeziku. Naši državni poslanci so se v prejšnjih desetletjih kaj živo zanimali za to pereče naše vprašanje, in posebno je bil poslanec dr. Vošnjak, ki si je prizadeval dognati stvar do popolnega uspeha. Že leta 1874. je stavil resolucijo v zgornjem smislu ob priliki, ko so bili nemški ustavoverci — tedanja večina — Rusinom dovolili dve preparandiji z rusinskim učnim jezikom. Takrat sicer ni bil prodl s svojo zahtevo, pač pa pozneje leta 1880., ko se je bil podrl stari vladni zistem. Ves čas pa je svojim poslancem z isto zahtevo stalo na strani naše slovensko učiteljstvo, zbrano v našem „Slovenskem učiteljskem društvu v Ljubljani“. Že leta 1872. je naš blagopokojni tov. Ivan Tomšič na občnem zboru tega društva, ki se ga je udeležilo nad 300 učiteljev in mnogo hrvaških tovarišev (Filipovič, Fabkovič i. dr.) in kot gostje dr. J. Bleiweis, dr. Costa, dr. Jarc in mestni župan Dežman, govoril o tem velevažnem vprašanju. In ko je leta 1880. ob sprejetju zgornje resolucije bivši naučni minister baron Conrad očital dr. Vošnjaku, češ, da se pa v njegovi domovini nihče ne ogreva za tako zahtevo, je zopet na občnem zboru „Slovenskega učiteljskega društva“ o istem vprašanju razpravljal tov. Juraj Režek ob obili udeležbi učiteljstva in gostov (dr. Vošnjak, dr. Zupanc, Levec, Šuklje i. dr.) Sprejeti sta bili sledeči resoluciji:

1. Slovenski ljudski učitelji moramo imeti kakor vsi drugi narodi v našem cesarstvu učiteljske, v katerem se predavajo vsi v organizacijskem statutu, izdanem dne 26. maja 1874., št. 7114, predpisani predmeti v slovenskem jeziku. Nemški jezik je obli-gaten predmet.

2. Pri pouku iz pedagogike naj se našim pripravnikom tudi praktično kaže, katere službene spise morajo imeti in kako naj jih vodijo.

Nekoliko so se izboljšale od tedaj razmere na naših učiteljskih, toda mnogo je ostalo še pri starem, to pa tudi iz tehtnega razloga, ker se naši državni poslanci premalo brigajo za to naše pereče vprašanje. Dosegli smo pač mrvico glede gimnazij (seveda tudi nepotrebno nemško gimnazijo), a pri učiteljskih je ostalo vse pri starem. Naj te vrstice vzpodbude naše narodove zastopnike, da zastavijo ves svoj vpliv za popolno in edino pravično preuredbo naših učiteljskih, ker kakršni bodo učitelji, take bodo tudi naše ljudske šole. Torej — videant consules! Vigilantibus jura!

Krašnjevec.

Temelj bodočnosti je naraščaj!

Tudi tovarišice in tovariši učiteljsčniki slave z nami jubilej našega stanovskega glasila, ker tudi oni so del našega stanovskega organizma. Mnogo, mnogo pričakuje narod, a še več pričakujemo stanovski tovariši od vas. Z veseljem opazujemo gibanje po učiteljskih in se ga veselimo, ker vidimo, da z drugim slovenskim dijaštvom vstaja tudi učiteljsčnik in se probuja...

Učiteljsko vprašanje je danes eno onih aktualnih vprašanj, ki potrebuje temeljitega študija in bo delalo merodajnim faktorjem še dokaj preglavic, če hočemo izvesti reformo učiteljske tako, da bodo odgovarjala res vzgoji onega poklica, ki ga ima vršiti ljudskošolski učitelj.

Ne samo temeljite strokovne naobrazbe, temveč vsestranske splošne naobrazbe bi morala dajati učiteljska učiteljstvu, a v prvi vrsti bodo morali pasti oni predsodki, da se ne vzgojuje učitelja samo za vzgojevalca dobrih državljanov, temveč v prvi vrsti za vzgojevalca pravičnih ljudi in dobrih narodnjakov. Kdor ne spoštuje svoje narodnosti, ta ne bo spoštoval svojega državljanstva. Država ni zaradi same sebe, ona je zaradi narodov, ki so v nji združeni. Blagor narodov je blagor države, torej ne trpi državna avtonomija popolnoma nič, če se vzgojuje deco in ljudstvo v dobre narodnjake, če se vzgojuje učiteljstvo v narodnem duhu, če se preustroje učiteljska popolnoma v narodnem duhu.

Učiteljstvo naj javno poseže po vzgoji svojega naraščaja; javno naj biča vse nedostatke, ki se tu dogajajo; javno naj odkriva naraščaju vsa gorja! Nikakor ne bomo plašili s tem naraščaja, temveč mu bomo odkrili le svoj resnični, pravi položaj, da bo naraščaj računal že vnaprej s faktičnimi razmerami, da bo spoznal resnost položaja in se bo za to tudi vestno pripravil. To mu bo vsekakor koristilo, ne pa škodovalo pri njega poznejšem delovanju. Prebit bo led in učiteljstvo bo dobivalo trezen naraščaj z učiteljskih!

Kdo je bolj upravičen skrbeti za učiteljski naraščaj, kdo je bolj interesovan na tem vprašanju nego učiteljstvo? In to